

איך לקיים שיעור התחלה

בכל פעם שאדם חושב על משהו, חייבת להיות נקודה שממנה הוא מתחיל. מדוע, אם כן, עלינו לעשות בצורה מכוונת את מה שאוטומטי ומובן מאליו? התחלה טבעית היא בדרך-כלל שיטוט אקראי אל תוך הנושא מנקודה כלשהי שבמקרה עולה על הדעת, ולכן, כדי לבצע התחלה מכוונת, עלינו לשקול מהו סוג המצב ולהיכן היינו רוצים להגיע בסופו של דבר. זה שונה לחלוטין משוטטות. הפעולה הראשונה שעלינו לעשות הוא לשאול:

היכן אתחיל?

מרגע שהשאלה נשאלה, יש לענות עליה. כרגיל, עצם מתן התשובה הוא החלק החשוב. אבל הרבה יותר קל לשאול ראשית את השאלה, כדרך לביצוע הפעולה השנייה, מאשר לנסות ולענות על השאלה באופן ישיר.

השיעור עוסק בנושא המעשי של התחלת החשיבה בנושא כלשהו. הדגש של השיעור הוא על עידוד התלמידים להתחיל בצורה מוגדרת, חדה ומכוונת. באופן מעשי פירוש הדבר - ביצוע בחירה מודעת של אחת מפעולות החשיבה שתוארו בשיעורים הקודמים (בקורט חשיבה 1 ובקורט חשיבה 2). בחירה זו של פעולה מוגדרת, מנוגדת למה שעושים כאשר יושבים וממתינים לרעיון שיצוץ בראשנו או משוטטים בין שיקולים של חלק מסוים של הבעיה. אין כאן עניין של בחירת הפעולה הנכונה; הדגש הוא על בחירה מכוונת ומוגדרת של פעולה כלשהי. בשיעור זה התלמידים מתבקשים לבחור בצורה מוגדרת פעולה התחלתית ולהסביר מדוע בחרו בפעולה זו. אין כאן עניין של בחירה בפעולה הנכונה, אלא של עצם הבחירה המכוונת של פעולה.

על השיעור לפתוח בדוגמה מקומית. למשל, המורה יכול לומר: "נניח שאמרתי לכם הבוקר שכל תלמיד שיצליח לשכנע אותי שהוא/היא צריכים לעשות משהו בעל חשיבות, ישוחרר היום מבית-הספר - כיצד הייתם מתחילים לחשוב על כך?"

פעולות התחלתיות חלופיות יכולות לכלול:

לעשות חא"ב כדי לבחון אילו ברירות או אפשרויות קיימות.

להעריך את הקדימויות (ער"ב) של הדברים שהמורה מייחס להם חשיבות.

לנתח מה זה "משהו בעל חשיבות".

על המורה לעבור על התשובות האפשריות, ולגבי כל תשובה אחרת שהתלמידים מציעים עליו לגבש במכוון פעולה מוגדרת.

תרגול

(ראו את קטע התרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

התלמידים עובדים בקבוצות, כאשר לגבי תרגילים מסוימים המורה יכול לבקש מהכיתה לעבוד כיחידים. הוא יכול לבקש תשובות מיחידים גם כאשר הם עובדים במסגרת של קבוצה.

4-1. בחרו בשני תרגילים מתוך ארבעת התרגילים האלה. הקצו 3-4 דקות לדיון, או כ-6 דקות לתרגיל מספר 4. אם משתמשים בתרגיל על-מנת לקבל תגובה אישית, על המורה להפנות לתלמיד מסוים את הבעיה המוצגת בתרגיל. במקרה כזה דנים בבעיה בהתייחס לתשובתו של התלמיד. בעבודה קבוצתית, כל קבוצה בתורה מתבקשת להציג את תשובתה ואז מנהלים דיון קצר על התשובות השונות. כמתן תשובה, מציגה הקבוצה את הפעולה שבחרה ומנמקת את בחירתה.

הצעות:

- תרגיל מס' 1: שכ"ג, ער"ב, חא"ב, או ניתוח (גם מ.א. וגם מ.נ.)
- תרגיל מס' 2: שמ"י, שכ"ג, ער"ב, מציאת דרכים אחרות
- תרגיל מס' 3: מח"א, השוואה, מציאת דרכים אחרות
- תרגיל מס' 4: תו"ת, שכ"ג, חש"מ, זיהוי חש"מ, שמ"י, תו"ת שכ"ג, ער"ב, חא"ב.

5. את התרגיל הזה מבצעות כל הקבוצות או שהמורה שואל תלמידים בודדים מה הם חושבים על בחירת הפעולות השונות.

6-8. בחרו בתרגיל אחד בהתאם לגיל ולעניין שהכיתה מגלה. ניתן לבצע את תרגיל מס' 6 בצורת דיון כיתתי. התרגילים האחרים מתבצעים בקבוצות. לכל תרגיל מוקצות 3 דקות בלבד (כשהדגש מושם על בחירת הפעולה הראשונה ולא על דיון בבעיה עצמה). כל קבוצה בתורה מציינת את בחירת הפעולה שלה ומנמקת מדוע בחרה בפעולה זו.

תהליך

(ראו את קטע התהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

דיון פתוח של הכיתה כולה, שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא את הקבוצה.

- האם יש חשיבות לבחירה לא-נכונה של הפעולה שבה מתחילים?
- האם במהלך החשיבה תידרש יותר מפעולה אחת?
- אילו סכנות טמונות בבחירת פעולה מוגדרת?
- האם עדיף להשתמש בפעולה מכוונת או סתם כך לנקוט קו מחשבה שגרתית?